

DE TOORTS

66

APRIL 2005, 22E JAARGANG

Contactblad van het IVN afdeling Zuid-Kennemerland

Een beetje krokus laat zich
niet om de tuin leiden.

Loesje

De Toorts is het contactblad van het IVN afdeling Zuid-Kennemerland.

Het IVN, Vereniging voor natuur- en milieueducatie, is een vereniging van vrijwilligers en beroepskrachten, die streeft naar meer natuur en een betere kwaliteit van het milieu. De leden zetten zich actief in voor natuur en milieu door middel van allerlei voorlichtende en educatieve activiteiten.

Verspreid over Nederland heeft het IVN ruim 180 afdelingen.

Bestuur

Voorzitter	Jonne Misset, Junoplantsoen 73, 2024 RM Haarlem, tel. 023-5274950
Secretaris	Dick van As, van Riebeecklaan 2, 2024 AH Haarlem, tel. 023-5267873
Penningmeester	Lieven Schol, Clivialaan 27, 2106 CE Heemstede, tel. 023-5292233

Postadres

Van Riebeecklaan 2, 2024 AH Haarlem

E-mail

bestuur@ivnzk.nl

Gironummer

5007954 t.n.v. IVN Zuid-Kennemerland te Heemstede

Ledenadministratie

Clivialaan 27, 2106 CE Heemstede, tel. 023-5292233

Erelid

Joop Cronau

Coördinatoren werkgroepen

Excursies	Annemiek Oosterhof	023-5310623	excursie@ivnzk.nl
Publiciteit	Marc van Schie	023-5351239	publiciteit@ivnzk.nl
Groene Winkel	Paul de Vocht	023-5424513	groenewinkel@ivnzk.nl
Cursussen	Tineke Allaert	023-5261100	cursus@ivnzk.nl
Kinderen	Frank Jansen	023-5290984	kinderen@ivnzk.nl
De Toorts	Jonne Misset	023-5274950	toorts@ivnzk.nl
Lezingen	vacature		
Oeverzwaluwen	Mieke Ooms	023-5651606	oeverzwaluw@ivnzk.nl
Natuurwerkgroep	Marc van Schie	023-5351239	natuur@ivnzk.nl

Aangevraagde excursies

Yneke Bettink 023 - 5254995

Materiaalcoördinator

Leo v/d Brugge, Gen. Bothastraat 91, 2021 JS Haarlem, tel. 023-5261584, e-mail: materiaal@ivnzk.nl

Webmaster

Huib Koel, e-mail: webmaster@ivnzk.nl

De jaarbijdrage is voor leden € 16,50 en voor donateurs minimaal € 15. Leden en donateurs ontvangen driemaal per jaar De Toorts. Leden ontvangen tevens het kwartaalblad 'Mens en natuur' van het landelijk IVN.

Uitgebreide informatie over het IVN Zuid-Kennemerland is te vinden op de website www.ivnzk.nl.

DE TOORTS APRIL 2005

Inhoud

Van de redactietafel	3
Wedstrijd voor kinderen	3
Een 'witte' merel	4
Een nieuw thema: Landschap	5
Teek care!	6
Omgeving op het spel?	7
Kattebelletje	8
Kinderhoek: Maak je eigen regenwormen	9
Eetbare kruiden: het duizendguldenkruid	10
Varia	11
Straatje om: bermtourisme	12
Rondje thuis	13
Landgoederen van Zuid-K'land	14
dl 19: Hekken in land en regio	14
Is er nog wat te doen?	16
Activiteitenprogramma	17

Colofon

Druk

Paswerk Grafisch, Cruquius

Papier

100% zuur- en chloorvrij papier

Opmaak en vormgeving

Albionne, Haarlem

Redactie De Toorts

Marisca v/d Eem, Theo Litjens en Jonne Misset
e-mail toorts@ivnzk.nl

Met medewerking van

Harry Lips, Yneke Bettink en Mieke Wilmink

Distributie De Toorts

Tineke Allaert,
e-mail distributie@ivnzk.nl

Van de redactietafel

Activiteitenprogramma

U bent, getrouwe lezer van De Toorts, al in lengte van jaren gewend om op het achterkant van ons lijfblad het activiteitenprogramma aan te treffen. Dat is geen bijzonderheid. Wat wel bijzonder te noemen is, is dat in dit nummer van De Toorts maar liefst vier pagina's activiteiten zijn opgenomen. Als je door het programma heen leest, valt op hoe gevarieerd het aanbod is.

Iedereen kan, naar gelang zijn of haar specifieke belangstelling, een keuze maken uit drieëndertig activiteiten, verdeeld over de thema's landschap, vogels, kruiden, insecten, bomen, strand, vruchten en zaden, enzovoort.

De gidsen verdienen alle lof voor dit rijk gevarieerde IVN-repertoire!

Thema

In de afgelopen twee jaar stond het thema 'bomen' centraal. De redactie heeft zich beraden over de vraag welk thema voor de komende twee jaar het beste gekozen zou kunnen worden. De keuze is gevallen op het thema 'landschap'. Door wat hierboven over het activiteitenprogramma is gezegd, is het niet toevallig dat 'landschap' als eerste genoemd is.

Van de drieëndertig activiteiten zijn er veertien gewijd aan dit thema.

Verderop in dit blad gaat de redactie in het artikel 'Landschap, waardevol voor nu en later' uitvoerig in op deze keuze en het daarmee samenhangende plan.

Interviews

Gebruikmakend van het gekozen thema, zullen Jacqueline van Klaveren en Gerard Scholten per besproken landschapstype een interview verzorgen met een ter zake kundige op dit terrein. *Aug. e.v.*

Zodoende zal De Toorts weer een interessante vernieuwing ondergaan.

Theo Litjens

Het Landschapslab: een wedstrijd voor kinderen

Stel je voor: je doet de voordeur open en stapt naar buiten. Het is opeens 2025. Hoe ziet jouw landschap er dan uit? Wat zou je willen zien en doen?

Dat is de vraag die Kasteel Groeneveld de komende periode stelt aan kinderen in de leeftijd van 10 tot en met 12 jaar. Deze kinderen kunnen namelijk deel uit maken van 'Het Landschapslab'.

Het Landschapslab is een laboratorium, bestaande uit een website en een tentoonstelling met bijdragen van kinderen over hoe het landschap er over twintig jaar uit zal zien.

Bezoekers, maar ook bestuurders en beleidsmakers, kunnen weer rageren op de plannen van de kinderen. Daardoor verandert de tentoonstelling voortdurend. Het Landschapslab is te bezichtigen vanaf 18 maart tot en met 30 oktober 2005 in Kasteel Groeneveld te Baarn.

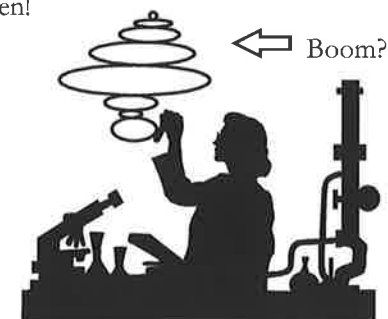
Nog tot en met 18 april 2005

kunnen kinderen zelf of met hun klas aan de slag gaan en hun hoofd laten bruisen, over het land waarin zij straks wonen, werken recreëren en bewegen. Teken, schilderen, knippen en plakken, filmen, schrij-

ven, componeren of zingen, alles mag.

Stuur jouw idee op naar Kasteel Groeneveld, Groeneveld 2, 3744 MC Baarn, groeneveld@minlnv.nl.

Heb je zelf niets opgestuurd, dan kun je in ieder geval gaan kijken naar de ideeën van andere kinderen!

**De sluitingsdatum voor het volgende nummer is 1 juli 2005.
Zo mogelijk de kopij digitaal aanleveren via toorts@ivnzk.nl**

DE TOORTS APRIL 2005

Een 'witte' merel

Een in aanvang treurig verhaal met een goed einde. Onze redacteur Theo Litjens verhaalt van een ornithologisch jeugdtrauma. De tekening is ook van zijn hand.

In mijn jeugdjaren, het zal omstreeks het jaar 1930 zijn geweest, werd ik door een oom van mij geattendeerd op een toen voor mij onbekend en zelfs ongeloofwaardig verschijnsel. Hij zei: "Ga eens gauw kijken in 't Hof, (de tuin voor het raadhuis van Hillegom) daar zit een witte lijster".

Ik ging zo snel als mijn kinderbeneden mij konden voortbewegen naar de door oom aangegeven plaats. Helaas, na veel zoeken tussen heesters en planten, bleek de vogel zonder te waarschuwen vertrokken te zijn. Ik was diep teleurgesteld en hield na die onfortuinlijke zoektocht een soort ornithologisch trauma over. Later heb ik deze treurige geschiedenis heel vaak verteld.

Tot vierenzeventig jaar later er plotsklaps gerechtigheid kwam. Wat was het geval?

Op 26 december vorig jaar wandelde ik in de Haarlemmerhout, langs het pad dichtbij het fietspad langs de Kleine Houtweg Tussen die twee paden ligt een strook met lage heesters met veel bladafval. Ineens viel mijn oog op iets wits tussen het blad. Aanvankelijk dacht ik een stuk wit plastic te zien, maar ineens bewoog het een paar centimeter. Dichterbij gekomen bleek het stuk plastic getransformeerd te zijn in een vogel, sterker nog: in een halfwitte mannetjesmerel. De vogel bleek ook wat traag te zijn. Ik kon hem vrij dicht naderen voordat hij een metertje verder hipte.

In eerste instantie dacht ik aan albinisme, maar later bleek mij dat

gedeeltelijk albinisme niet voorkomt. Je bent albino of je bent het niet. Denk bijvoorbeeld aan tamme albino-konijnen met rode ogen, wat een feilloos kenmerk is voor albino's.

Maar Jonne Misset wees mij erop dat het niet gaat over een vorm van albinisme, maar om het verschijnsel 'leucisme'. Nadere bestudering van de internetinformatie, door mijn dochter Liesbeth verschaft, leerde mij dat het woord leucisme is afgeleid van het griekse woord leukos en - dat zal u niet verwonderen - dat betekent wit.

De interessante vraag is natuurlijk: hoe ontstaat zoiets bij vogels? Het begint al in aanleg bij de eerste celdelingen in het ei, en wel bij de celdelingen die te maken hebben met aanleg van de veerfollikels. Daarin krijgen de veren reeds hun basiskleur mee. Tijdens de verdere veeontwikkeling treedt in de cellen een oxidatieproces op, waardoor het pigment (kleurstof)

ontstaat; hoe sterker de oxidatie, hoe donkerder het pigment.

Als er nu iets fout gaat bij dit proces - al dan niet door erfelijke factoren bepaald - dan zal er minder oxidatie optreden, dus minder pigmentvorming. Het verenvakket kan dan lichter van kleur worden, soms zelf geheel wit.

Hoe vaak leucisme bij - vooral donkergekleurde - vogels voorkomt, heb ik niet kunnen achterhalen. Uit mijn eigen ervaringen zou je kunnen afleiden: eens in de vijfenzeventig jaar. Ik zou de lezer aanraden niet te proberen een dergelijk onmenselijk geduld op te brengen!

Wel heeft men uit de schaarse meldingen kunnen vaststellen, dat leucisme meer voorkomt in een stedelijke omgeving dan in de vrije natuur.

Zou die constatering mogelijk samenhangen met het verschil in voeding? Immers, vogels in de stad worden vooral 's winters veel bijgevoerd met allerlei huishoudelijke producten die vogels in het vrije veld niet op hun menu hebben staan. Ik weet het niet, weet u het? Zo ja, laat het me dan weten.

Theo Litjens

Het Nederlandse landschap staat weer in de belangstelling. De oprukkende verstedelijking dwingt ons de waarde van het landschap te ontdekken en te verdedigen. Maar wat is die waarde van het landschap? De Toortsredactie wil proberen in de komende uitgaven een antwoord op die vraag te vinden. Zij heeft voor de komende twee jaar gekozen voor het thema 'landschap'.

Evenals de afgelopen twee jaar, waarin het thema 'bomen' centraal stond, willen we proberen de vaste rubrieken zoveel mogelijk aan te laten sluiten op het thema. Maar er komt meer. Per landschapsonderdeel willen we IVN-gidsen aan het woord laten over 'hun' landschap en over de mensen die ze daarin rondleiden.

Voorts hebben Jacqueline van Klaveren en Gerard Scholten, beiden onlangs afge- stuurd als gids, aangeboden voor elke Toorts een interview te houden met iemand die iets te maken heeft met natuur en milieu, en bij voorkeur met het beheer van landschappen in de regio. U zult ook in kort bestek informatie krijgen over de verschillende landschapstypes. Ten slotte geven we daar waar mogelijk aan of en wanneer u mee kunt met een excursie in het be-

treffende gebied.

Bij landschap denken we meteen aan 'natuur', maar laten we niet vergeten dat een groot deel van het Nederlandse landschap door mensenhanden is gemaakt. Mensen hebben eeuwenlang het landschap naar hun behoeften gevormd, denk aan bedijking, inpoldering en afgraving. Het l a n d s c h a p heeft daarom naast natuurwaarden ook historische waarden, die tastbare

Landschap

waardevol voor nu en later

herinneringen aan het verleden vormen. Het is belangrijk dat te conserveren; de oudste strandwal van Kennemerland -bij Spaarnwoude - is om die reden ook tot Aardkundig Monument uitgeroepen door de Provincie. En de Stelling van Amsterdam staat op de Wereld-erfgoedlijst.

Maar conserveren mag niet inhouden dat nieuwe ontwikkelingen te- gengehouden worden. Het landschap moet zich kunnen blijven ontwikkelen, zonder de bijzondere verbinding met het verleden te verliezen. Dit zal niet worden bereikt door het aan zichzelf over te laten. Mensenhand en - verstand zullen daarbij onmisbaar zijn.

Een deel van het Nederlandse landschap is ontstaan onder invloed van de zee en in onze regio is dat een aanzienlijk deel. Daarom hebben wij ervoor gekozen om te

starten bij de zee en de kust. Daarna leiden wij u via de duinen, het zeedorpen- landschap, de landgoederengordel en de geestgronden naar het veenweidegebied.

We starten het thema in het augustusnummer

van De Toorts, maar we hebben Yneke Bettink al bereid gevonden u een voorproefje te geven van een plant uit het kustgebied, het Dui- zendguldenkruid. Voor de kinde- ren staat er elders in dit blad een landschaps-ontwerp-wedstrijd waar ze misschien nog nèt aan mee kunnen doen, de sluitingsdatum is 18 april!

De redactie hoopt u met dit op- warmertje enthousiast gemaakt te hebben voor het komende num- mer. Daarin nemen we u mee naar de zee.

*Zee en wind,
regen en plant,
bouwen samen
een duin van zand*

Jonne Misset

Teek care!

Wie regelmatig geconfronteerd wordt met de al dan niet wilde fauna van ons land, staat aan steeds meer gevaren bloot. Er gaan wilde verhalen over bijvoorbeeld gevaarlijke Schotse Hooglanders, hondsollie vossen, allergie-veroorzakende wespen en jeukende eikenprocessierupsen. Het meest reële gevaar echter is afkomstig van een heel onogelijk beestje, de gewone of schapenteek.

Dit diertje heeft acht poten en is verwant aan de spinnen en mijten. Het is dus geen insect!

Teken zijn parasieten. Een larfje doorloopt verschillende stadia voor het volwassen is en bij elk stadium hoort een prooidier, van muis tot vogel. Eenmaal volwassen geworden worden de grotere dieren aangesproken, in de duinen van Kennemerland veelal reeën, maar ook mensen zijn de klos. Het vrouwtje zuigt het bloed en tijdens dat bloedzuigen vindt de paring plaats; het mannetje, ongeveer 2 millimeter groot, vindt haar namelijk op de reuk. Het volgezogen vrouwtje kan wel 7 tot 11 millimeter worden. Dan laat zij haar gastheer los, zoekt een beschutte, niet te droge plaats, legt zo'n 2000 eieren en sterft, waarna het feest weer opnieuw kan beginnen. Het larvenstadium duurt ongeveer zes weken, het nimfen- en volwassenstadium zo'n zes maanden. Bij elkaar kan een teek 1,5 tot 2 jaar oud worden.

Teken hebben geen ogen. Zij vinden hun gastheer met hun buitengewoon goed ontwikkelde reuk, door trillingen en door warmte. Als het slachtoffer nabij is laten zij zich van boom, struik of grashalm vallen en wandelen op de gastheer naar een beschutte plek in een huidplooi. Bij de mens bijvoorbeeld in de knieholte, liezen, oksels of achter de oren. Ze maken een gaatje in de huid waarin ze een verdovende stof aanbengen, iets om bloedstolling tegen te gaan en een stof om zich vast te plakken. Ze kunnen dagenlang op de gastheer blijven zitten, voor ze los laten.

Teken kunnen lange tijd zonder voedsel. Zij huizen op vrij vochtige plekken met een goed ontwikkelde strooisellaag en begroeiing van kruiden of lang gras. Vooral in eikenbossen komen veel teken voor. Vandaar de naam van de met eiken begroeide Vlooienberg in de Amsterdamse Waterleidingduinen: de naamgevers hebben kennelijk alle beestjes die het op ons bloed voorzien hebben over één kam geschoren.

Interessante beestjes dus, maar ze kunnen voor de mens gevaarlijke ziekten verspreiden. In Nederland gaat het om de Ziekte van Lyme. Een eerste verschijnsel van

Lyme is een rode vlek rond de plek van de tekenbeet, die na ongeveer twee weken optreedt. Op dit moment is de ziekte goed met antibiotica te bestrijden. In een later stadium verspreidt de ziekte zich en kan verlamingsverschijnselen, hersenvliesontsteking, hartaandoeningen, huidafwijkingen en hardnekkige pijn in gewrichten veroorzaken. Behandeling in een later stadium is moeizamer en restverschijnselen kunnen blijven bestaan. De kans op Lyme moet overigens niet overschat worden. Ongeveer 20 % van de volwassen teken is besmet. De kans dat de mens besmet raakt is klein, als de teek tijdig en vakkundig verwijderd wordt.

Gouden regels zijn:

- * Hoe eerder verwijderd, hoe beter. Inspecteer je lijf dus grondig na een dag in de natuur.
- * Verdoof de teek niet met alcohol. Het beest schrikt hiervan en braakt zijn maaginhoud uit.
- * Verwijder het beestje in zijn geheel. Er bestaan hiervoor speciale tekenpincetten, -pennen of -lepels.
- * Desinfecteer na verwijdering het wondje met alcohol of jodium.
- * Noteer datum en plek van de beet en inspecteer later op genoemde rode vlekken. Als je die aantreft of je hebt andere ziekteverschijnselen die op Lyme kunnen duiden: ga naar de dokter!

Voorkomen is beter dan genezen:

- * Draag goedsluitende kleding: hoge schoenen, broek in de sokken, shirt met lange mouwen en een hoofddeksel. Helaas is de kans op een tekenbeet het grootst van april tot november, dus in de tijd dat je liever wat luchtigers draagt.
- * Blijf op de paden.
- * Insectenwerende middelen als DEET helpen ook, maar zijn giftig

Harry Lips

OMGEVING OP HET SPEL?

Heeft u dat wel eens? Dat u geconfronteerd wordt met lawaai, stank of schadelijke stoffen van een bedrijf. Het laatste stukje groen dat verdwijnt door nieuwbouw. Of dat kostbare bomen opeens gekapt dreigen te worden? Van die dingen waarvan u denkt: mag dit eigenlijk wel? [Www.milieuhulp.nl](http://www.milieuhulp.nl) is een website voor een praktisch antwoord op uw vragen.

MILIEUHULP.NL

De website is een initiatief van de twaalf provinciale Milieufederaties, Stichting Natuur en Milieu en Milieudefensie. De site is opgezet om u te helpen bij het beschermen van uw omgeving. Het geeft informatie over belangrijke wetten, regels en besluiten. U leest er hoe u bezwaar kunt maken en geeft voorbeeldbrieven voor bezwaar en beroep. Maar ook krijgt u tips om ook via andere wegen uw doel te bereiken. Om te kijken hoe een en ander werkt, surfte de Toortsredactie voor u naar deze handige website.

Stel: u leest in de krant dat de gemeente een vergunning heeft afgegeven voor het kappen van drie eiken bij u in de buurt. Op de eerste pagina van de website die op uw scherm verschijnt, kunt u kiezen uit acht 'knoppen'. Achter elke knop staat wat er wordt behandeld. *Kap van bomen* of *aantasting natuur* vindt u onder de knop NATUUR. Klik u met de muis op die knop dan verschijnt er een algemeen verhaaltje en een vragen-top-vijf.

1. Hoe maak ik bezwaar tegen bomenkap?
2. Zijn bij bouwplannen planten en dieren beschermd?
3. Mag je jagen op vogels en dieren?
4. Wat doen tegen doden/vernielen van beschermden dieren en planten?

5. Wat doen tegen vernieling openbaar groen (bv. crossen)

Elke onderstreepte tekst kan aangeklikt worden en dan verschijnt er nadere informatie. Klik u op bomenkap dan leest u dat u alleen bezwaar kunt maken wanneer u persoonlijk nadeel ondervindt van het kappen van deze bomen. Bijvoorbeeld als u in de buurt van deze bo-

MILIEUHULP.NL

men woont, er op uitkijkt, er vaak langskomt of recreëert. Maar ook als u optreedt namens een organisatie die zich de bescherming van bomen statutair aantrekt, bijvoorbeeld een milieu- of natuurorganisatie. (Hoe dat precies gaat als u als gemachtigde optreedt staat er ook in.)

Uitgebreid wordt aangegeven aan wie u het bezwaar moet richten en binnen welke termijn. Klik u nu op het woordje bezwaar uit de eerste vraag van de top-vijf, dan leest u opnieuw aan wie u uw bezwaar moet richten en binnen welke termijn. Hier leest u echter ook wat er verder met uw bezwaar gebeurt, binnen welke termijn u antwoord moet krijgen en bij welke situaties u nog in beroep kunt gaan. Dat is bijvoorbeeld als de gemeente beslist dat de vergun-

ning terecht is verleend, of als zij zich niet aan de termijnen houdt. U ziet het woordje beroep ook onderstreept staan, dus als u daar op klikt, leest u alles over hoe in beroep gaan, welke termijnen, enzovoort.

De website www.milieuhulp.nl geeft verder praktische antwoorden op vragen over watervervuiling, ongewenste uitbreiding van bedrijventerrein, nieuwbouwwijk of recreatiepark, stankoverlast en zorg over gebruik van bestrijdingsmiddelen, last van geluid, stank of stof van een bedrijf in de buurt, hinder van verkeer, overlast van vliegtuigen en regels om u en natuur en milieu te beschermen.

Flora- en faunawet vereenvoudigd

De Flora- en faunawet die planten- en diersoorten beschermt is gewijzigd. Minder vaak dan voorheen is een ontheffing nodig. Ook is een nieuw instrument voor de bescherming van soorten geïntroduceerd: de gedragscode. meer

Ga gewoon eens kijken op deze handige website en onthoud dat er meer te doen is dan u denkt tegen ongewenste zaken in uw omgeving.

van wie?

Over de dood en een bananenschil

Op weg naar een excursie dacht ik aan dit Kattebelletje. Ik had nog geen onderwerp en de tijd drong. Ik hoopte dat ik tijdens de excursie iets aardigs zou meemaken waarover ik zou kunnen schrijven.

Langs de waterkant fietsend bespeurde ik in 't voorbij gaan aan de overkant van de weg iets dat er platgereden uitzag. Er flitsten beelden door m'n hoofd: een pad? een vogeltje? Ik móest even terugfietzen om te kijken. Het was een bananenschil. Ik ben me ervan bewust dat m'n ogen een dagje ouder worden. Ooit moest ik hartelijk lachen om mijn vriendin die in de Hofvijver in Den Haag van die leuke eendjes zag, terwijl ik alleen maar weggeworpen pakjes melk zag drijven. Zij had een bril nodig. Die platgereden bananenschil kwam weer in m'n hoofd op toen ik 's avonds de dag nog eens liet passeren. Het bleek het begin van de rode lijn te zijn, waardoor ik u nu de dood voorschotel, in plaats van iets aardigs, zoals ik in het begin nog hoopte.

Want, verder op de fiets langs de waterkant van de Mooie Nel, zag ik een meerkoet ijverig pikken in een grote zoetwatermossel. De mossel zal het niet overleefd hebben, evenals vele van zijn familieleden die overal langs de kant hun jas hadden laten liggen.

Bij veertjes langs de kant van de weg moet ik ook altijd even stil

staan. Hoe náár het idee ook is, het fascineert me wel: wie heeft hier wie gedood? En vanwege de educatie vertel ik er even bij dat je niet altijd weet wie gedood is, maar wel kunt zien wie gedood heeft. Een vos bijt de veren namelijk af en een roofvogel plukt ze. Als je dus onbeschadigde veerschachten ziet, weet je dat er een roofvogel bezig is geweest. Die middag was het een vos. En omdat we in een veenweidegebied liepen, praat je over weidevogels en het moeilijke bestaan dat sommige soorten hebben. Vanuit het publiek wordt dan stevast de vos ten tonele gevoerd. Maar ik heb het nu weer eens uitgebreid van een vogelaar gehoord (gerespecteerd lid van de VWG-ZK): de vos speelt zeker een rol, maar geeft niet de doorslag. Bij de grutto's bijvoorbeeld is de lage grondwaterstand de grootste boosdoener. En daarnaast schieten onze Europese medelanders (Fransen en Portugezen) massaal op de grutto!

Van de ene vogel met een lange snavel spring je gemakkelijk over naar de andere: de reiger.

Want de dag erna was ik in 'Thijsses's Hof. Ook daar was tussen de prille stinzenplanten de dood aanwezig. Langs de vijver lag een hoop grijze massa, het leek wel iets met een vlies eromheen. Bij nadere bestudering was dat het

braaksel van een reiger waarin nog duidelijk een kikkerkop en een rugengraatje van een vogel te onderscheiden waren. Zo herinner ik me ook een dood jong eekhoortje in 'Thijsses's Hof. Volgens beheerder Harry gedood door die rotkat die zijn domicilie in de Hof had gekozen.

Behalve het eekhoortje vond bovenstaande treurnis plaats in een tijdspanne van twee dagen. Die tweede dag werd afgesloten met een telefonische noodkreet van een dame die geconfronteerd werd met een massamoord op padden aan de Brouwerskolkweg. Zij is in haar eentje manmoedig met een emmer aan het overzetten geslagen, maar besloot daarna hulp te gaan vragen. Ik hoop dat ze die ook gekregen heeft.

Terug naar de bananenschil. Want toen ik die platgereden op de weg zag liggen, dacht ik ook meteen: hoe was het ook weer? hoe lang duurt het voordat die schil verteerd is? Ik moet u eerlijk bekennen dat ik het ben gaan opzoeken. Afhankelijk van het weer duurt dat tussen de één en drie jaar. Dat is wel anders met de resten van kikkers en vogels. Waaruit je dan weer niet moet concluderen dat het voor het milieu beter is dat ...

Jonne Misset

Maak je eigen regenwormen

Wormen zijn heel belangrijk in de natuur. Ze woelen de aarde lekker om door hun gekruip en zorgen op die manier voor een 'luchtige' grond. En dat heb je nodig in je tuin, daar houden planten namelijk van. Maar ze zijn ook voedsel voor dieren. Je hebt vast wel eens een merel gezien met een vette worm in z'n snavel. Of meeuwen, die op een grasveld staan te trappelen zodat de wormen naar boven komen. Maar ook mollen en egels zijn dol op regenwormen. Jij kunt de natuur een handje helpen door zelf regenwormen te maken. Hoe dat moet zie je hieronder.

Wormen houden van rottende plantenresten. Vooral de schillen uit onze keuken vinden ze lekker. Koop vier plastic stapelbakken die je op en in elkaar kunt zetten. In twee ervan boor je gaten waar wormen makkelijk doorheen kunnen kruipen. In de derde boor je gaatjes, want daar hoeft alleen vocht door. De vierde bak

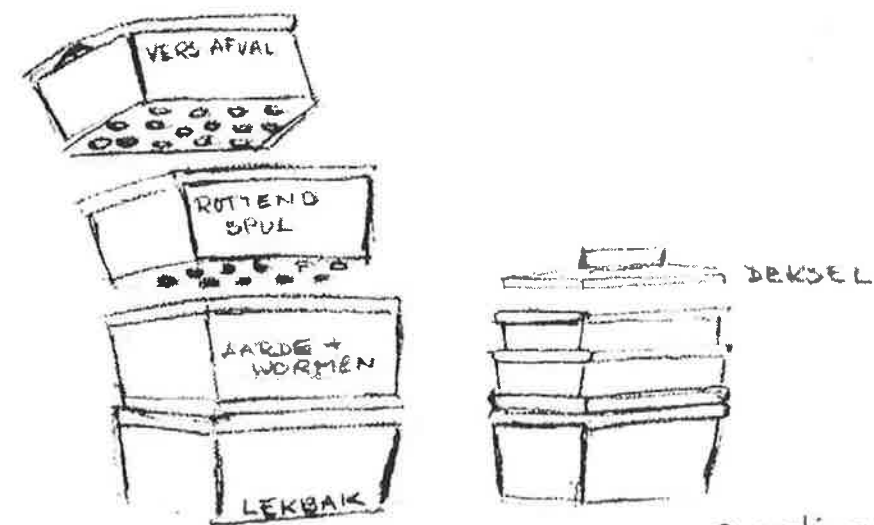
laat je heel. In de bovenste bak doe je het verse keukenafval. Na een paar weken keer je de rottende rommel om in de tweede bak. In de derde bak doe je gezonde aarde met wormen (van die grijsrode uit je eigen tuin of die van de burens). De vierde bak dient als lekbak, ofwel opvangbak voor het vocht. Laat alles maar rustig staan en je zult zien dat er vanzelf steeds meer wormen komen. Je hebt dus een soort kraamkamer voor wormen gemaakt!

Dit idee is van Hans Carlier die het een wormentoren noemt. Hij is natuurtuin-ontwerper en heeft nog meer leuke beestendingen bedacht die je zelf kunt maken. Als je dus nog meer voor dieren in je tuin wilt maken, moet je hem maar eens mailen: carlier@daxis.nl. Er is ook een boekje verschenen van zijn hand. Dat heet Tuinieren met Gebruikte Ma-

terialen, uitgeverij Roodbont. Daarin staat bijvoorbeeld ook zijn 'compostkorf', een emmer met gaten die je in de tuin ingraaft en waarin je de schillen uit de keuken direct aan de wormen voert.

Om te zien hoe wormen de grond

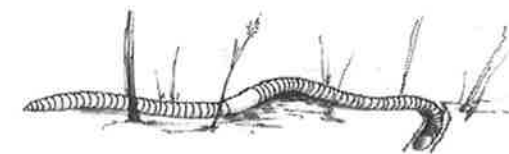
dek alles af met oude (nattel!) bladeren. In de laagjes kun je ook een paar kleine kiezelstenen doen. En nu maar wachten! De regenwormen wurmen zich door de hele bak en maken na verloop van tijd een mooi patroon van alle laagjes. Als je de laagjes mooi hebt opgebouwd in de bak, kun je straks des

@carlier '99

omploegen, kun je een proefje doen. Je moet wel veel geduld hebben, het duurt een paar weken. Vul een glazen bak of plastic aquariumbak voor eenderde deel met aarde en doe daar een aantal grote regenwormen in. Vul dan verder aan met verschillende laagjes van ongeveer 1 centimeter dik, zoals kattenkorrels, turf-molm en fijn zand.

te beter zien hoe de regenwormen alles door elkaar gooien. Je zult zelfs op onverwachte plaatsen een kiezelsteentje vinden. Succes ermee!

Tekening: Evert P. van het Schip

Duizendguldenkruid

“Deze keer graag een plant uit het duinlandschap”, is de vraag van de redactie. Vele planten passeren mijn geestes-oog. Mijn keuze valt op *Duizendguldenkruid*. Ik weet het, van de drie in Nederland voorkomende soorten is het vooral het *Echt Duizendguldenkruid* dat in de boeken met bruikbare planten beschreven wordt. Vroeger heeft men echter geen onderscheid gemaakt tussen *Echt*-, *Fraai*-, en *Strandduizendguldenkruid*. Ze bevatten immers in meer of mindere mate dezelfde stoffen. De meest algemene was al duizend goudstukken waard! *Echt Duizendguldenkruid* (*Centaureum erythraea*), nu Rode Lijst 3.

De plant is één-, twee- of driejarig en gedijt op goed vochtvasthoudende (ziltige) kalkrijke bodem. Het is een klein plantje, ongeveer twintig centimeter, dat bloeit vanuit een bladrozet, met licht- tot donkerroze (bijna roodachtige) bloempjes. Tussen juli en september openen deze vijftallige bloempjes zich midden op de dag, alleen bij zonnig weer: een echte Gentiaan. De helmknoppen draaien zich bij rijpheid in een spiraal. Voor de naamgeving vond ik verschillende verklaringen. Allereerst: honderd = cent en goud = aurum; plak maar aan

elkaar en je hebt (vervoegd) *centaurium*, de geslachtsnaam. In *erythraea* zit het woordje rood. Rond het oude Gent kende men de naam *Duizendguldelingen*.

Dan de mythische afleiding van de naam. Deze zou zijn ontstaan toen de centaur Chiron zichzelf genas met *Centaureum*, nadat hem door Hercules een pijlwond was toegebracht.

De oude apothekersnaam (Latijn) was echter *Fel Tarrae* = gal der aarde. Dodoens noemde dezelfde plant ‘Eertgalle’. Beide laatste namen zeggen iets over de zeer bittere smaak van de gehele plant.

In onze streek, Kennemerland, werd het Duizendguldenkruid ook wel aangeduid onder de naam *Koortsbloemen* of *Koortskruid*, vanwege de bruikbaarheid van een tonicum van deze plant tegen wisselkoortsen.

Door Duizendguldenkruid in de stallen te hangen, kan men met behulp van anti-magische krachten heksen daaruit weren en zelfs verdrijven. Ook zouden sproeten verdwijnen en haren worden gebleekt door ze te wassen met een aftreksel van onder andere dit kruid. Deze laatste gebruiksmogelijkheid heeft ongetwijfeld met de aange-toonde gele kleurstof – flavoncentaurine – te maken. Andere be-

standdelen zijn: de glycosidische bitterstof *gentiopicrine* (vroeger *erythraurine* genoemd), vetzuren, het alkaloïde *erythricine*, hars en sporen van een etherische olie.

Op Terschelling werd het kruid nog in 1937 verzameld en in ons hele land gebruikt. Wanneer de Terschellingers niet aan de grote vraag konden voldoen, vulden ze hun oogst aan met het Wilgenroosje en de Pekbloem.... De vissers van dit eiland gebruikten de gedroogde plant als vervanging van pruimtabak.

Het Duizendguldenkruid wordt al sinds de oudheid als geneeskrachtig ervaren over een zeer breed spectrum. “Bitter in de mond maakt het hart gezond”. In zijn algemeenheid reinigt dit kruid ons lichaam en wekt het inderdaad goed op het hart, ook echter op

maag, nieren en lever. De twee laatste organen worden gereinigd door thee van 15 gram kruid op één liter water met lepeltes tegelijk in te nemen. Het werkt ook tegen suikerziekte, huidaandoeningen, bloedarmoede, reuma, jicht, waterzucht

en galstenen en bevordert de doorbloeding van de aderen. Grieppatiënten zouden er baat bij hebben, evenals mensen die zwaarmoedig zijn. Duizendguldenkruid werkt opwekkend.

Kortom, een zeer waardevol kruid en bovendien zo mooi, wel duizend gulden waard!

Yneke Bettink

Binnenkort van start:

Basiscursus Flora & Fauna-inventarisatie

Uit oogpunt van natuurbescherming zijn meer gegevens over de natuur dringend gewenst. Van veel vierkante kilometers is nog onvoldoende bekend welke kikkers, vlinders, planten, vogels, enzovoort daar leven. Bovendien is de natuur sterk aan het veranderen. Veel soorten dreigen te verdwijnen en nieuwe soorten verschijnen. Deze boeiende volkshuizing moet letterlijk in kaart worden gebracht, ook in Haarlem en omgeving.

De natuur in Nederland, dat is natuurlijk ook uw eigen tuin of een natuurrijk terrein bij u in de buurt. U heeft nu de mogelijkheid veel te leren over flora en fauna, of uw oude kennis weer eens op te halen. Tevens werkt u dan mee aan een inventarisatie. De cursus is geschikt voor iedereen die graag buiten is en kan lezen en schrijven. Veel soortenkennis is nog niet nodig, dat komt later wel.

Deze landelijke cursus met een plaatselijk accent wordt gegeven door de stadsecoloog Dik Vonk op de woensdagavonden 25 mei, 8 juni, 22 juni en 6 juli en op een zaterdag in juni.

De cursus wordt gehouden in Natuur- en Milieucentrum Ter Kleef, Kleverlaan 9 in Haarlem Noord. De kosten bedragen € 15. U moet zich vóór 22 april a.s. opgeven.

Nadere informatie en opgeven bij Dik Vonk, tel 023-5254140 of e-mail nelleke-dik.vonk@hetnet.nl

Gidsen gevraagd!

Vorig jaar was de nachtexcursie op de Stadskweektuin in Haarlem-Noord een groot succes. Dit wordt georganiseerd vanuit Ter Kleef en er branden dan fakkels in de tuin. Helaas waren er vorig jaar te weinig gidsen.

Dit jaar wil men deze excursie herhalen op dinsdag 30 augustus, aanvang 22.00 uur. Hierbij de vraag of er IVN-gidsen zijn die met zaklantaarn en jampot bij deze aparte en leuke excursie willen helpen. De maandagavond ervoor wordt de excursie voorbereid door alvast op zoek te gaan naar actieve slakken, padden en gezellig rondscharrelende oorwurmen.

Wie wil gidsen kan zich melden bij Dik Vonk, tel 023-5254140, email nelleke-dik.vonk@hetnet.nl

Blokje om in Heemstede

Het is lekker weer, we gaan even een blokje om. Eerst naar ons eigen brengparkje. We nemen wat wijnflessen en kranten mee. Handig zo'n parkje dicht in de buurt. We verheugen ons al op de inworp en het mooie glasgeluid.

Hoewel de inworpzuilen zo zijn ontworpen dat ze in harmonie moeten zijn met het straatbeeld, vallen ze al van verre op.

We werpen de restanten van enkele genoeglijke uren in de groene zuilen en vervolgen voldaan ons buurt-rondje.

Wij Heemstedenaren boffen toch maar met een brengparkje zo dicht bij huis!

2000 soortendag in het Nationaal Park

Op zondag 22 mei vertrekt er vanuit de Zandwaaijer ieder half uur tussen 9.00 uur en 14.00 uur een groepje van 5 tot 20 mensen met 1 of 2 specialisten om de soortenrijkdom van ons duin te bekijken. Deze ‘excursie’ duurt ongeveer 2 uur. Tijdens de excursie worden de waargenomen soorten planten en dieren genoteerd met nauwkeurige vindplek. Aan het eind van de dag is er een totaalscore bekend.

Wanneer er IVN-ers zijn die zich als specialist of als soortenschrijver willen opgeven, dan kan dat vóór 20 april bij Kars Veling:

kars.veling@vlinderstichting.nl. Hij organiseert de 2000 soortendag.

Wanneer men gewoon met een excursie mee wil, hoeft men zich niet tevoren op te geven.

Voor u geknipt

In de Libelle wordt een IVN-knoppenwandeling aangekondigd. Het IVN staat hier omschreven als Internationale Vereniging voor de Neerlandistiek! Is onze natuurorganisatie plotseling geïnfiltrerd door Neerlandici?

Wij weten van niks!

Bermtoerisme

*ogenblikstemming
is zo veranderlijk als
het weer in april
M'*

Ik zit op een paradijselijk plekje in Frankrijk. Mensen zien we bijna niet, maar dieren en planten zijn er genoeg. Vanaf ons bergplekje kijken we richting Rhônedal maar vooral naar de schapen, lammeren en ezels die hier bij de boerderij horen.

De eerste dagen klinkt al het geblaas hetzelfde, maar al snel ga je de verschillen horen: hoog, laag, snel, langzaam, of heel boerend. In het begin kijk je dan even naar je partner, maar nee, het is gelukkig een schaap.

Als ik in de luie stoel lig, kijk ik naar de zwaluwen die hier rondscheren met scherp gevorkte staarten. Dat zijn volgens mij boerenzwaluwen. Maar hoe heten die andere ook weer? Hoe langer je in de lucht kijkt, hoe meer je ziet. Er zweeft een roofvogel. Een kleinere vogel vliegt er omheen, onderdoor, neemt afstand, gaat er vlak boven en schiet dan weg. Dat gaat zo een tijdje door en als ik even mijn aandacht aan mijn glaasje wijn schenk en daarna weer omhoog kijk, is de kleine vogel verdwenen. Jammer, ik had het einde ook wel willen zien.

Rondom ons allerlei vogelgeluiden: een koekoek, een merel en zo'n zenuwachtige vogel, zo'n versnelde merel. Die heb ik vorig jaar op een andere camping ook gehoord, opgezocht, opgeschreven en toch weer vergeten. Weer opzoeken dus. Gelukkig kun je ook genieten zonder een naam te weten.

Ik ben niet zo'n lange-afstandloper, dus ga ik het zandpaadje af naar beneden en ben daar even bermoerist. Ik heb zo'n handig opnameapparaatje gekocht en al rondkijkend de hele wandeling opgenomen. Althans, dat dacht ik. Sprak ik erin, dan stond hij

uit, deed ik hem in mijn zak, dan stond hij aan. Er staat dus zo'n kwartier voetstappen en gekraak op. Dus maar weer gewoon ouderwets met pen en papier het bermoerje nog eens langs lopen.

Deze berm vol bloemen doet me aan vroeger denken. Hele dikke klaver

ver die van onderaf roze gaat bloeien en nog wit is als de bloempjes gesloten zijn. Ze hebben een klein vlekje op hun blad. Er staat nog een klaver met veel kleiner blad maar met een grotere vlek erop. Die heeft kleine gele bloempjes. Hele stukken weiland staan helemaal vol met klaver, kuithoog. Dit is jeugdsentiment.

Ik zie veel planten die ik ken zoals: boterbloem, witte blaassilene, weegbree, zilverschoon, vergeet-me-niet, engels gras en mijn favoriete combinatie van zuring en fluitenkruid.

Er is een heel stuk weg helemaal omzoomd met fluitenkruid en het lijkt net een kanten kleed dat zacht heen en weer beweegt. Prachtig.

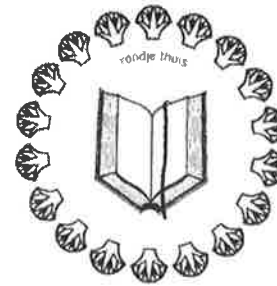
De bermen lijken hier op onze bermen, alleen kun je hier kilometers langs fluitenkruid rijden of knalrode papavers. Het is veel overdadiger.

Een van de moeilijkste onderdelen in de gidsencursus vond ik de grassen. Maar ook een van de boeiendste. Je loopt er vaak zo achteloos langs maar als je - net als ik nu - ze eens op je gemak gaat bekijken, blijken ze iedere keer weer mateloos boeiend, vooral als ze door mogen groeien en bloeien. De mooiste vind ik één met aubergine pluimen. Met die pluimen moet ik altijd even langs mijn wang strijken. En sommige van die grassen hebben van die leuke namen: ijle dra-vik, kruipertje, timotheegrass, knikkend parelgras. Tja, hun namen onthoud ik wel, maar hoe zien ze er ook weer uit?

Het valt me op dat er langs dit weggetje bijna geen bomen staan. Om de hoek staat een kastanje, helemaal alleen. Maar juist daardoor zie je hoe mooi zijn vorm is.

Ik ga even op een steen zitten en genieten van de stilte. Wat is dat toch eigenlijk een vreemd begrip. Ik zit hier, hoor vogels, schapen, kikkers, bijen en zeg: wat een stilte. En er is maar één menselijk geluid nodig om dat gevoel te doorbreken. Ik ervaar stilte dus blijkbaar als het ontbreken van menselijk geluid.

Als ik de volgende dag terug kom op de camping is een groot deel van de berm gemaaid en zie ik een schaap met mijn mooie bloemen in haar bek.

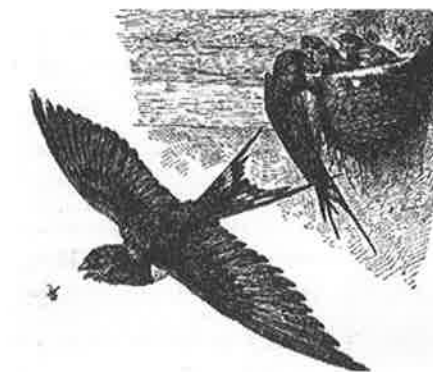

*boven boerende
schapen scheren zwaluwen
messcherpe wending
M'*

De boerenzwaluw (*Hirundo rustica*) geeft mij zo'n zomergevoel. Meestal hoor ik eerst het vrolijke gekwetter van de boerenzwaluw in de lucht, daarna zie ik ze vliegen. Herkenbaar aan de diepgevorkte staart; de rode keel en de zwartblauwe bovenzijde valt in de vlucht - die bijna niet te volgen is - wat minder op. Ook dankzij het aloude lucifersdoosje herkennen velen deze vogel.

De boerenzwaluw komt bijna overal voor waar boerderijen, stallen en schuren zijn. Soms nestelen ze onder bruggen, maar grote steden worden vermeden. Het is een zomergast die 's winters in Afrika verblijft. Een klein aantal blijft achter in het zuidelijke deel van Europa. Het zijn uitstekende vliegers die weinig energie nodig hebben voor hun vlucht. Ter vergelijking: roodborstjes hebben vijf keer meer energie nodig.

De boerenzwaluwen vliegen jaarlijks heen en weer tussen hun vaste plekken in het overwinteringsgebied en het broedgebied. Ze komen vaak meerdere jaren naar dezelfde nestplek terug.

Het napvormige nest is van boven open. Midden mei wordt meestal met de bouw begonnen door beide partners. Ze bouwen het nest uit kleine hoeveelheden vochtige aarde of klei die zij met korte halmpjes en haren vermengen. Met speeksel, dat hard wordt als het opdroogt, wordt het nest verstevigd. Na zo'n acht dagen hard werken is het klaar. Dan kan het leggen en broeden beginnen en dat kan wel tot augustus doorgaan. Dat betekent twee of drie broedsels van vier tot zes eieren. Het vrouwtje broedt 16 dagen en daarna verzorgen de beide ouders de jongen 20 tot 24 dagen, maar het voeden kan zelfs doorgaan tot op de trek. Hier is geen crèche of opa en oma die het even voor een paar dagen overnemen. Doorgaan is het parool.

De naam van de andere zwaluw is natuurlijk de huiszwaluw. Hoe is het toch mogelijk dat je zo'n makkelijke naam vergeet? We zullen het maar op de totale ontspanning van de vakantie gooien.

Net als de boerenzwaluw is ook de huiszwaluw (*Delichon urbica*) gebonden aan de omgeving van de mens. In de vlucht is deze vogel te herkennen aan de witte stuit, maar hij mist de gevorkte staart en de kleuren op de kop van de boerenzwaluw.

Vanaf half april is de huiszwaluw weer in ons land na een overwintering in Afrika.

De huiszwaluw is een echte kolonie-

vogel. Zijn nest wordt altijd gemetseld aan een uitsteeksel dat onder een afdak zit en zo beschut is tegen de regen. Beide partners werken eraan mee. Zij metselen een nieuw nest of knappen het oude op. In mei is het eerste broedsel, waarna er nog een volgt. Beide ouders broeden ruim twee weken op de vier à vijf eieren. De jongen worden zo'n drie weken door de ouders gevoed met kleine voedselballetjes die uit samengepers-te insecten bestaan.

De vogelouders keren na de winter weer bij het oude nest terug, de jongen verspreiden zich in de omgeving.

*zachtrood uit de knop
klaverliefde van veleer
broze bermoerist
M'*

De dikke klaver die ik langs de berm zag is de Rode klaver (*Trifolium pratense*).

De Latijnse naam *Trifolium* vertelt iets over de blaadjes: *tri* betekent drie en *folium* betekent blad. Elk blad bestaat dus uit drie kleine blaadjes. Ze zijn gevlekt.

De rode bloempjes zitten als een bolletje bij elkaar en bevatten veel nectar.

In Thieme's Plantengids lees ik: "sinds de tijd dat de mensen de bossen in Midden-Europa rooiden, is de Rode klaver in de hooilanden inheems. Zover we weten werd deze in Duitsland reeds in de 11^e eeuw als voedergras aangeplant..."

...Voor de algemene invoering van Rode klaver als voederplant maakte J. C. Schubart in Saksen zich bijzonder verdienstelijk en werd daarvoor in 1780 door Jozef II tot "Ridder van het klaverveld" geslagen..."

Kom daar vandaag de dag maar eens om.

Marisca van der Eem

Zuid-Kennemerland

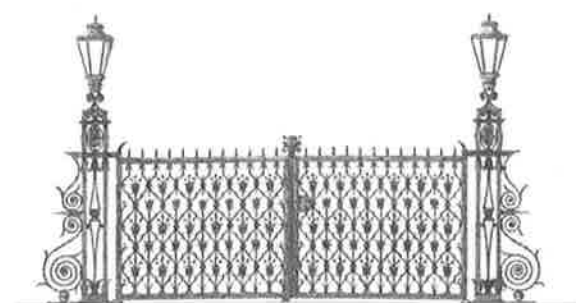
Hekken in Nederland en de regio

In Nederland bevindt de natuur zich veelal achter hekken. Maar daar gaat dit artikel niet over. Dit gaat over de vele fraaie ornamentale hekken die ons land nog heeft, bij landgoederen, buitenplaatsen of boerderijen. Mieke Wilmlink kan als geen ander hierover vertellen. Zij opent in dit artikel menig hek voor u.

Het monumentale hek als afscheiding in de openlucht doet zijn intrede, wanneer de noodzaak tot verdediging van kastelen en huizen niet meer aanwezig is. Tot dat moment vindt men natuurlijk in landen als Italië en Frankrijk wel fraai vervaardigde hekken in kerken en bijvoorbeeld als ornament in de tuinarchitectuur. Het hek heeft zich ontwikkeld vanuit de vrijstaande poortvorm, zoals de Burchtpoort van Pieter Post in Leiden (1658). Zoals in de architectuur in het algemeen het geval is, vindt men voor de hekken in Nederland de grote voorbeelden bij de Franse paleizen en buitenplaatsen uit de Renaissance, het Classicisme en de Barok. De ontwikkeling van de buitenplaatsen – in onze omgeving vanaf het midden van de 17de eeuw – gaf een impuls aan het gebruik van hekken. Deze sloten de bewoner af van

de buitenwereld, maar werden ook gebruikt om smaak en welstand van de eigenaar vanaf de straat zichtbaar te maken. De eenheid in ontwerp van huis, tuin, park en opstallen strekte zich uit tot de vormgeving van toegangspoorten en hekken. De ijzersmeedkunst kende in de 17de eeuw een bloeiperiode. Ontwerpers en uitvoerders gebruikten ontwerpen en voorbeelden van bekende kunstenaar als Jean Marot (1619 – 1682), zijn zoon Daniël Marot (1661 – 1752), Jean Lepautre (1618 – 1710) en Jean Bérain (1637 – 1710). De Fransen droegen hun vakmanschap op het terrein van de siersmeedkunst tot over de grenzen uit.

Zo is bekend dat de Fransman

Hek Huijze Doorn

Jean Tijou de hekken voor Hampton Court (ca. 1700) heeft gemaakt, een zeer belangrijke opdracht. In

Nederland is een reconstructie van een Marot-hek te vinden in de Noordelijke gevel van Paleis Het Loo, het 'gouden hek'. Samen met andere, minder bekende voorbeelden, zoals bij Vredenhof (Rijksstraatweg 53 te Nieuwersluis) en van De Voorst (oorspronkelijk te Eefde, nu in de tuin van het Rijksmuseum), vormt dit een illustratie van het feit dat de decoratieve stromingen, zoals barok, empire en art nouveau ook in de hekken zichtbaar tot uiting kwamen. Dat een hek het aanzien van de eigenaar zichtbaar maakt, geeft een interessant kijkje op het type eigenaren dat in een bepaalde tijd indruk wilde maken. Vanaf de zeventiende eeuw was dit de welgestelde buitenplaatsbezitter; nog steeds zijn bij de huizen langs de Vecht de mooiste voorbeelden te vinden.

Maar ook bij ons in de omgeving zijn er prachthekken te zien. Een eerste voorbeeld is het hekwerk van het Huis te Manpad. Dit hek dateert van ca. 1721. Het heeft vier hardstenen pijlers en staat op een brede dam.

De twee grote middelste pijlers worden bekroond door beeldhouwde, wit geschilderde vazen, elk voorzien van vier koppen. Het robuuste smeedwerk is vrijwel zonder ornament, slechts met een

Hek Huis Te Manpad

enkel siermotief. Dit hekwerk verkeert in een uitstekende staat en is zwartgeschilderd. Er staat ook nog een origineel 18de eeuws hek dat er mag zijn. Het geeft toegang tot de moestuin met de prachtige slangenmuur. Dit hek is uitgevoerd in Lodewijk XIV stijl.

Als je eenmaal bezig bent om de hekken nader te bestuderen, ontdek je dat er eigenlijk veel soorten zijn. Het is wel aardig er een aantal te noemen en te beschrijven. Als u dan ergens anders komt, heeft u op zo'n manier een idee wat voor soort hek daar staat.

Kastelen

Daar vinden we natuurlijk de oudste hekken. Bekende voorbeelden zijn kasteel Amerongen (1676), Middachten (1695) en Zuylenstein te Leersum.

Buitenplaatsen

Nederland kent honderden buitenplaatsen: in Kennemerland, langs de Vecht en de Amstel. Een aantal hekken is bewaard gebleven en verdient zeker extra aandacht bij

bezoek aan het landhuis. Zoals bij alles gold natuurlijk ook voor de hekken: hoe rijker en belangrijker de eigenaar, des te imposanter moest het hek zijn.

Tolhekken

Overheden en particulieren konden tol heffen. Het tolrecht werd door de overheden vaak verpacht aan een tolgaarder, die woonde in een huis dat vlak aan de weg stond. Een hek of boom sloot de weg af. Maar als het tolheffen verdween, verdween ook vaak het hek. Er zijn er nog enkele, zoals het tolhek aan de Scheveningseweg in Den Haag uit 1656, het tolhek en de tolgaarderswoning aan de Haarlemmertrekvaart te Oegstgeest en de tolhekken in Warmond en Heenvliet.

Boerderijhekken

Monumentale toegangshekken bij boerderijen bevinden zich voornamelijk in het westen van het land, bij welvarende

boeren, waarvan de boerderij behoorde tot een groter landgoed, of bij boerderijen die werden gebruikt als buitenhuis. Veel gietijzeren hekken uit de tweede helft van de 19de eeuw zijn redelijk goed bewaard gebleven. De hekken in de boerderijdorpen Rouveen en Staphorst zijn iets apart doordat ze in het voor deze plaatsen kenmerkende blauw geschilderd zijn.

Buitenbegraafplaatsen

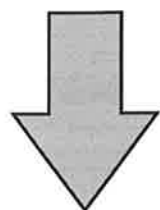
Nadat het niet meer was toegestaan de doden in de kerken te begraven, ontstonden aanvankelijk eerst de familiebegraafplaatsen. Pas vanaf 1869 werd bepaald dat plaatsen met meer dan 1000 inwoners een algemene begraafplaats moesten aanleggen. Daarvoor was alles nog particulier initiatief. Vaak werden architecten aangetrokken, die speciale poortgebouwen of toegangshekken voor de begraafplaats ontwierpen, vaak voorzien van speciale symbolen, bijbelteksten en opschriften. Een mooi voorbeeld hiervan is te vinden bij de algemene begraafplaats in Haarlem-Noord.

Overige locaties

Ook bij de 19de eeuwse stadsparken zijn soms grote hekken te vinden, zoals bij het Vondelpark in Amsterdam. Maar op andere plaatsen, zoals bij kerken, hofjes, fabrieken (het Agnetapark in Delft) en maatschappelijke instellingen werden soms ook monumentale hekken geplaatst.

Mieke Wilmlink

tip

Is er nog wat te doen?

JE WEET NIET WAT JE ZIET

een tentoonstelling over kijken, optische illusies, reclame en kunst.

In het Pieter Vermeulen Museum in IJmuiden is een bijzondere tentoonstelling te zien over gezichtsbedrog en de werking van het oog. De expositie is opgedeeld in vier verschillende kamertjes: een omgekeerde woonkamer, een kunstkamer, een reclamekamer en een zwart/wit-kamer. Elke kamer heeft een eigen sfeer.

De tentoonstelling is te zien tot en met zondag 4 september 2005 en is geschikt voor volwassenen en kinderen vanaf 9 jaar. Kijken, ontdekken en actief ervaren is het motto.

Pieter Vermeulen Museum, tel. 0255 - 536726

Vanaf 1 april gaat Duincentrum De Zandwaaier weer langer open. De openingstijden zijn dan dinsdag t/m zondag van 10.00 uur tot 17.00 uur. Het restaurant is geopend op woensdag en vrijdag van 12.00 uur tot 17.00 uur en op zaterdag en zondag van 10.00 uur tot 17.00 uur.

DE HEIMANSHOF

Deze natuurtuin in Hoofddorp is elke werkdag open tussen 9 en 4 uur. Daarnaast ook elk eerste weekeinde van de maand van 2 uur tot 5 uur. Er zijn dan altijd lezingen of rondleidingen.

Dit jaar bestaat de Heimanshof 30 jaar!

7 en 8 mei aanvang 14.30 uur:

Sprietjes met pluimen; een lezing over grassen en verwante planten door Ton Engelman.

4 en 5 juni vanaf 14.00 uur:

Groot natuur- en milieufeest in verband met het jubileum. Veel kinderactiviteiten op zaterdag.

2+3 juli en 6+7 augustus:

Rondleidingen, tentoonstelling, schminken, waterbeestjes, buttons maken, kruidentheo, etc.

Wieger Bruinlaan, Hoofddorp, tel. 023-5581158/0252-673915.

Zondag 22 mei Schaapscheren

Boerderij Zorgvrij, Genieweg 50 in Velsen-Zuid (aan de R101).

Let voor nadere informatie op berichten in de media.

Zondag 12 juni De Zandwaaier

Lezing en excursie over vogels

Hans Schouten is een vogelkenner bij uitstek, jaren lang heeft hij het vogelleven van de Kennemerduinen bestudeerd. Hij zal u aan de hand van uitstekend beeldmateriaal meenemen naar het leven en de vogelsoorten van de Kennemerduinen. Na de lezing gaan we samen met Hans op excursie.

Reserveren via (023) 541 11 19

Vrijdag 24 juni De Zandwaaier

Slapen onder de sterren

Een beleavingsnacht: een lange schemerwandeling, midden in het duin slapen onder de blote hemel, in de ochtend wakker worden van de vogels om je heen, wassen aan de handpomp en samen alles opruimen. Leeftijd vanaf 8 jaar. Starttijd volgt nog. Slaapzak, matje en ontbijt zelf meenemen. Voor koffie en thee wordt gezorgd. €10,00 per persoon. Maximaal 15 deelnemers. Telefonisch aanmelden bij de Zandwaaier, tel. (023) 5411123.

Vaarexcursie met het thema Eten

Varen in de Eilandspolder is al een feest op zich, maar als u ook nog kennismaat met allerlei eetbare planten is het genieten compleet. Enthousiast als hij is neemt Arjan Postma u mee en toont hij u allerlei eetbare planten. Natuurlijk wordt er ook geproefd. Samen bereidt u een heerlijke salade uit de Hollandse polder! Tijdens het varen wordt u natuurlijk ook gewezen op het fraaie landschap en de dieren die er leven. Op de zaterdagen 13, 20 en 27 augustus van 10.00 uur tot 12.30 uur. Kosten: € 6,70 p.p. / € 15 p.familie.

Aanmelden: InformatieWinkel

Landschap N-Holland 0251-362762.

Activiteitenprogramma Voorjaar / Zomer 2005

Vereniging voor Natuur- en Milieu-educatie, afdeling Zuid-Kennemerland.

Algemene informatie: 023 5267873.

Informatie over excursies: zie telefoonnummer bij betreffende excursie.

Nachtegalenexcursie, Amsterdamse Waterleiding Duinen

Zaterdag 23 april

I.s.m. de A.W.D. en de Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland.

Vertrek: 20.00 uur, ingang AWD aan de Zandvoortselaan tussen Zandvoort en Bentveld.

Duur: 2 uur. Toegangkaart verplicht. Kijker meenemen.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Roelof Boddaert, 023 5717773.

Parkvogels in het Molenplaspark

Zondag 24 april

Onder leiding van een ervaren gids gaan we op zoek naar wat er aan gevleugelde vrienden in dit park te vinden is. De excursie is vooral geschikt voor eenieder die eens wil weten welke vogels in zijn directe omgeving leven.

Tegelijkertijd is er ook een kinderexcursie, waarbij het ontdekken van vogels voorop staat. Leeftijd 4-10 jaar. Start: 10.00 uur, bij het restaurant Molenplas in het park. Duur: ± 1,5 uur. Kijker aanbevolen.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Anneke Wegman, 023 5339049.

Nachtegalentocht, Duin en Kruidberg/Kennemerduinen

Zondag 24 april

(N.B. datum is dit jaar vervroegd)

Wandeltocht van de binnenduinrand naar zee en weer terug. Onderweg wordt gekeken en geluisterd naar vogels van diverse duinlandschappen en de vogeltrek over zee.

De tocht wordt onderbroken voor een lunchpauze in restaurant Parnassia.

Vertrek: 04.30 uur 's nachts. Vertrekpunt: Kennemerduinen, ingang Bergweg.

De tocht duurt tot ongeveer einde middag/begin avond.

Kijker en eventueel extra eten/drinken meenemen. Denk om warme kleding.

Deelname uitsluitend na **aanmelden op onze website** nachtegalentocht@ivnzk.nl

Informatie: Eric van Bakel, 023 5393507.

Excursie Eetbare- en Geneeskrachtige Kruiden, Middenduin

Donderdag 5 mei (Hemelvaartsdag) *N.B. Dit is geen dauwtrapwandeling!*

Vertrek: 07.00 uur, Middenduin, ingang Duinlustweg, Overveen. Duur: 3 uur.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Mona Schön, 023 5264411.

Weidevogelexcursie, Hekslootpolder

Zondag 8 mei

I.s.m. Vereniging Behoud de Hekslootpolder en de Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland.

Vertrek: 8.00 uur, info-paneel hoek Spaarndamseweg/Vondelweg, Haarlem.

Duur: 2,5 uur. Kijker meenemen.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Eric van Bakel, 023 5393507.

Dwars door de duinen

Zondag 8 mei

Deze excursie voert u vanaf de binnenduinrand van Duin en Kruidberg, langs het Vogelmeer, tot de zeereep van Bloemendaal aan Zee. Een 6 kilometer lange wandeltocht onder leiding van een ervaren IVN gids, die u de geleidelijke verandering van dicht bos tot kaal zand laat meemaken.

Vertrek bij station Santpoort-Noord om 11.00 uur en terug met de bus vanaf de kop van de Zeeweg in Bloemendaal aan Zee (ongeveer 14.00 uur).

Brood, drinken en eventueel verrekijker meenemen.

Aanmelden **graag**, maar hoeft niet. Informatie: Ronald van Zon, 023 5492719.

Nachtegalenexcursie, Amsterdamse Waterleiding Duinen

Maandag 16 mei / tweede Pinksterdag

I.s.m. de Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland.

Vertrek: 20.00 uur, ingang AWD aan de Zandvoortselaan tussen Zandvoort en Bentveld.

Duur: 2 uur. Toegangkaart verplicht. Kijker meenemen.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Roelof Boddaert, 023 5717773.

Rondleidingen Thijsse's Hof

Georganiseerd door medewerkers van de Hof en gidsen van het IVN. Iedere eerste zondag van de maanden april t/m oktober. Aanvang: 14 uur. Ingang: Mollaan achter het Pannenkoekenhuisje, Bloemendaal

Nachtegalenwandeling, Reinaldapark Woensdag 18 mei

Vertrek: 20.00 uur, parkeerplaats bij de Zomervaat, Prins Bernardlaan, Haarlem.
Duur: 2 uur. Kijker meenemen.
Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Dik Vonk, 023 5254140.

Kinderexcursie op boerderij Zorgvrij in Spaarnwoude Zondag 22 mei

Een voorjaarsexcursie voor kinderen van 4 tot 10 jaar. Ouders gaan niet mee. Bij de boerderij ligt een prachtig ontwikkeld natuurspad in een gebied dat vroeger landbouwgebied was. Daar gaan we kijken hoe alles groeit in het voorjaar. Vertrek om 11.00 uur bij de receptie van Zorgvrij. Duur: ± 1,5 uur. Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Wil Stumpe, 023 5374168.

2000-soortendag in het Nationaal Park Zuid Kennemerland Zondag 22 mei 2005

Vanuit duincentrum De Zandwaaier vertrekt ieder half uur tussen 9.00 en 14.00 een groepje van 5 - 20 mensen met 1 of 2 specialisten om de soortenrijkdom van ons duin te bekijken. Tijdens de excursie worden de waargenomen soorten, planten en dieren genoteerd met nauwkeurige vindplek. Aan het eind van de dag is er een totaal score bekend. Start vanuit duincentrum De Zandwaaier, Zeeweg, Overveen. De excursie duurt ca 2 uur. Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Dik Vonk, 023 5254140.

Dialezingen over libellen, maar ook over vlinders en sprinkhanen Dinsdag 24 mei

I.s.m de KNNV-Libellenwerkgroep Zuid-Kennemerland
De lezing met als titel "La Brenne ...le pays des mille étangs, le pays de la biodiversité" wordt gehouden door Drs.Ben W.J.M. Kruijsen. Aanvang lezing 20.30 uur, voor belangstellenden van het IVN zaal open om 20.15 uur. Locatie NMC Ter Kleef, Kleverlaan 9, Haarlem. Informatie: Frans Koning, 023 5289009.

Kruidentuinenexcursie in de Heimanshof Zondag 29 mei

Maak kennis met verschillende toepassingen van kruiden in de kruidentuin van de Heimanshof. Aanvang 13.00 uur, Heimanshof, Wieger Bruinlaan 7, Hoofddorp. Verzamelen voor de kas. Duur 2 uur. Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie Ingrid Sjerps. Tel. 06 40771290.

Excursie "Boom en Blad in de Stad" Zondag 29 mei

I.s.m. de KNNV.
Een excursie over soorten bomen, hun groei en bloei en hun rol in de stad. Vertrek 11.00 uur bij ingang Algemene Begraafplaats aan de Kleverlaan. Duur 2 uur. Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Marc van Schie, 023 5351239.

Strandexcursie, Bloemendaal aan Zee Zondag 5 juni

Naast een excursie voor volwassenen is er een aparte kinderexcursie. Ouders gaan hierbij niet mee. Vertrek beide excursies: 11.00 uur, vanaf infopaneel bij Parnassia. Duur: 1,5 uur. Informatie: Wil Stumpe, 023 5374168. Voor de kinderexcursie: Cora Miltenburg, 023 5379490.

Excursie Zeedorpenlandschap, Zuidduinen Zandvoort Donderdag 9 juni

Grootste restant van een duingebied dat is verbonden met de eeuwenoude Zandvoortse zeedorpencultuur. De karakteristieke zeedorpenvegetatie is hier rijk ontwikkeld. Vertrek: 19.00 uur, vanaf parkeerwachtershuisje Ir. G. Friedhoffplein, Zandvoort zuidwest. Duur: 1,5 uur. Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Erna Schreuder, 023 5314647.

Midzomerwandeling Wandelbos Groenendaal Donderdag 16 juni

I.s.m. Gemeente Heemstede.
Vertrek: 19.00 uur, info-paneel grote parkeerplaats bij het restaurant. Duur: 1,5 uur. Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Roelof Boddaert, 023 5717773.

De duinen anders bekeken. Vrijdag 17 juni

Een avond-fietsexcursie dwars door de Kennemerduinen, waar op diverse plaatsen wordt stilgestaan bij de verschillen in het landschap; en wat we nog meer tegenkomen. Verzamelen: 19.30 uur, informatiebord ingang Bleek en Berg (Bergweg). Duur: 2 uur. Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Eveline Zeilstra, tel: 023-5257532.

Brederodewandeling in de Bloemendaalse/Santpoortse vallei. Zondag 19 juni

In deze oude duinvallei aan de rand van het Nationaal Park, zijn geschiedenis en natuur nauw met elkaar verweven. Reeds in de 16de eeuw was de vallei een trekpleister voor wandelaars uit de stad. Ondermeer vanwege de Kasteelruine van Brederode die ook aan het eind van deze wandeling zal worden bezocht. Vertrek: 14.00 uur vanaf de parkeerplaats naast de ruine aan de Velserenderlaan in Santpoort-Zuid. Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Eric van Bakel 023 5393507.

Op zoek naar broedende Oeverzwaluwen Vrijdag 24 juni

I.s.m. de Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland.
We gaan op bezoek bij een interessante of grote kolonie broedende Oeverzwaluwen in de eigen regio. De gids vertelt over het bijzondere broedgedrag van de Oeverzwaluw én eind juni is er een goede kans om jongen in de nestopeningen te zien. Het is raadzaam een verrekijker mee te nemen en iets om op te zitten (een plastic zak of campingstoeltje). De excursie is ook geschikt voor belangstellende kinderen vanaf circa 8 jaar. Vertrek: 19.30 uur. Duur: circa 1,5 uur. De meest attractieve broedlocatie wordt pas in de loop van het broedseizoen bekend. De plaats van vertrek wordt uiterlijk 24 mei via de website www.ivnzk.nl bekend gemaakt. Om een idee te krijgen van de animo, graag vooraf aanmelden via het digitale formulier op de website. Informatie: Mieke Ooms, 023-5651606.

Waterdieren-excursie voor (groot)ouders en kinderen. Zondag 26 juni

Start om 12.00 uur in Schalkwijk aan het eind van de Bernadottelaan bij de ingang van de Meerwijkplas. Duur 1,5 - 2 uur. Deelname is kosteloos. Het is verstandig om waterdicht schoeisel aan te trekken en kleding die bestand is tegen buiten zijn, dus niet nieuw en hagelwit.

De opzet is dat kinderen en hun begeleiders zelf waterdiertjes vangen en bekijken. Om de waterdieren te vangen gebruiken we schepnetten en om ze uit te zoeken en goed te bekijken hebben we witte plastic bakjes en glazen potten en loeppotjes. Het IVN heeft deze materialen te leen. Het is handig als deelnemers ook zelf deze spullen meenemen, dan kunnen veel mensen tegelijk bezig zijn. Theezeefje, lepel en loeppotje zijn handig om de vangst uit te zoeken. U krijgt daarbij deskundige uitleg door ervaren gidsen. Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Dik Vonk, tel 023-5254140.

Excursie Zeedorpenlandschap, Kostverlorenpark Zandvoort Dinsdag 28 juni

Duinterrein met interessante cultuurhistorie en rijke flora. Vertrek: 19.00 uur, ingang Quarles v. Uffordlaan 1, Zandvoort. Duur: 1,5 uur. Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Roelof Boddaert, 023 5717773.

Vogels, Wurm en Vlinders Zondag 3 juli

Een wandeling over het Wurmenveld en het Kraansvlak naar Bloemendaal aan Zee en weer terug via het Duinpieperpad met zijn zeedorpenlandschap en natte duinvalleien. De excursie gaat door een gebied dat tijdens het broedseizoen - tot 1 juli - gesloten is geweest. Vertrek 09.00 uur vanaf het spoor-fietstunneltje in Zandvoort-Noord, met de fiets te bereiken via het Visserspad, met de auto via Zandvoort-Noord, einde Wattstraat. Verrekijker meenemen en bij warm weer: extra drinken! Duur ca. 3,5 uur. Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Margo Slot, 023 5276145.

Beekwandeling op landgoed Leyduin Dinsdag 5 juli

Vertrek: 19.00 uur. Parkeerplaats Leyduin, Manpadslaan, Heemstede. Duur: 1,5 uur. Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Roelof Boddaert, 023 5717773.

Libellenexcursie in Middenduin Zondag 10 juli

Jaarlijkse libellenexcursie i.s.m. de KNNV-Libellenwerkgroep Zuid-Kennemerland. Aanvang 11.00 uur. Vertrek ingang Duinlustweg, Overveen. Duur: 1,5 à 2 uur. Aanmelden vooraf is niet nodig. Kleine kijker meenemen. Informatie: Frans Koning, 023 5289009.

Excursies Landgoed Huys te Manpad

Georganiseerd door Stichting Huys te Manpad, onder andere m.m.v. IVN gidsen. Gedurende de periode 15 april - 15 oktober: iedere zaterdag, aanvang: 10.00 uur. iedere dinsdag, aanvang 14.00 uur. Vertrek bij het toegangshek, Herenweg, Heemstede.

Dhr. Theo Lijens
Kleine Houtweg 177, gebouw A
2012PSHaarlem

AP

Dit programma en uitgebreide informatie over het IVN Zuid-Kennemerland zijn ook terug te vinden op onze website www.ivnzk.nl

Fietsexcursie Spaarnwoude

Woensdag 13 juli

Maak kennis met Grote Klaas, Mooie Nel en Dappere Hansje. Spaarnwoude anders dan u denkt.

Een afwisselende fietsroute door een stuk van Spaarnwoude dat van historische betekenis is. U ziet monumenten en veel restanten uit ons verleden. De oer-Hollandse strijd tegen het water (het IJ) komt in dit gebied juist heel goed naar voren. We kijken niet alleen naar het verleden, maar ook naar de toekomst. U hoort op welke manier Spaarnwoude wordt onderhouden en toegankelijk wordt gehouden voor iedereen.

Start: 18.30 uur, vanaf de Spaarndammerdijk bij het haventje en het standbeeld van Hansje Brinkers. Zorg voor goede schoenen en zo mogelijk een verrekijker.

De tocht is niet geschikt voor kinderen.

Aanmelden vooraf bij: Jonne Misset, 023 5274950 of e-mail jonnemisset@quicknet.nl

Avondexcursie natuurreserveaat Eindhoven

Dinsdag 19 juli

Eindhoven is een oud landgoed en het reservaat is een restant van de oorspronkelijke natte laagvlakte tussen Haarlem en de duinen.

Vertrek: 19.00 uur vanaf parkeerplaats bij middelbare school Sancta Maria. Duur: 1,5 uur.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Dik Vonk, 023 5254140.

Natuur & Beheer in het Wandelbos Groenendaal

Donderdag 28 juli

I.s.m. Gemeente Heemstede.

Vertrek: 19.00 uur, info-paneel grote parkeerplaats bij het restaurant. Duur: 1,5 uur.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Roelof Boddaert, 023 5717773.

Fietsexcursie "Natte duinvalleien"

Zaterdag 13 augustus

Vertrek: 15.00 uur vanaf infopaneel bij ingang Duin & Kruidberg in Santpoort. Duur: 2 uur.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Yneke Bettink, 023 5254995.

Excursie "Natuur in de stad"

Zondag 14 augustus

Tijdens een rondwandeling van ongeveer anderhalf uur wordt de natuur in Haarlem onder de loep genomen. Wat gebeurt er in vredesnaam op de Bolwerken en in het Kenaupark? Zijn dat Leilindes op de grote markt? Zit er nog leven in het Spaarne en wat doen die vreemde drijvende bakken groen er?

Wethouder Martini zal ook aanwezig zijn om e.e.a. toe te lichten.

Start om 11.00 uur vóór de supermarkt in het station Haarlem CS.

Aanmelden graag, maar hoeft niet. Informatie: Ronald van Zon, 023 5492719.

Vruchten en Zaden op de landgoederen Leyduin-Woestduin-Vinkenduin

Dinsdag 16 augustus

Vertrek: 19.00 uur. Parkeerplaats Leyduin, Manpadslaan, Heemstede. Duur: 1,5 uur.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Roelof Boddaert, 023 5717773.

Nachtexcursie in de Stadskweektuin

Dinsdag 30 augustus

I.s.m. het NMC.

In een met fakkels verlichte tuin gaan we met de lantaarn op zoek naar padden, slakken, oorwurmen en ander nachtelijk gespuis.

Aanvang 22.00 uur, Stadskweektuin, Kleverlaan 9, Haarlem. Duur 1,5 uur.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Dik Vonk, 023 5254140.

Eikels, bessen en noten in Wandelbos Groenendaal

Donderdag 1 september

I.s.m. Gemeente Heemstede.

Vertrek: 18.30 uur, info-paneel grote parkeerplaats bij het restaurant. Duur: 1,5 uur.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Roelof Boddaert, 023 5717773.

Gezinsexcursie "Waterbeestjes" Hekslootpolder

Zondag 11 september

We gaan met (groot)ouders en kinderen kijken naar de dieren in minder schoon boezemwater en in een schone sloot. Neem een wit bakje mee om de dieren goed te kunnen bekijken. De leiding heeft opzoekkaarten en weet hoe de diertjes leven.

Aanvang: 11.00 en 13.00 uur. Duur: 1,5 - 2 uur. Vertrek vanaf het infopaneel Spaarnwoude bij het parkeerplaatsje hoek Vondelweg/Spaarndamse weg.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Dik Vonk, 023 5254140.